

THE VOCATIONAL TRAINING SYSTEM IN VRATSA REGION

Abstract: The system of vocational training prepares citizens for realization in the economy and in other spheres of public life, creating conditions for acquiring professional qualification and for its continuous improvement. This report reflects the system of vocational training in Vratsa region.

Author information:

Mitko Kunev
 PhD student
 at Faculty of Education,
 at Konstantin Preslavsky – University of Shumen
 ✉ skmitko@gmail.com
 🌐 Bulgaria

Keywords:

vocational training, Vratsa region.

Професионалното обучение се регламентира със Закона за професионално образование и обучение. Законът регламентира организацията, институциите, управлението и финансирането на системата за професионалното образование и обучение. Професионалното обучение подготвя гражданите за реализация в икономиката и в други сфери на обществения живот, като създава условия за придобиване на професионална квалификация и за нейното непрекъснато усъвършенстване. Обучението е процес, който подготвя човек или група хора за длъжност в определен бъдещ момент. Придобиването на знания, умения и компетенции става в резултат на преподаване на теоретични и практически умения и знания, които се отнасят до конкретни полезни компетенции. Обучението има конкретни цели за подобряване на възможностите, капацитета, производителността и ефективността на обучаващите се.

Целите на системата на професионалното обучение са:

- осигуряване на условия за непрекъснато професионално обучение и усъвършенстване и актуализиране на професионалната квалификация на лица, навършили 16 годишна възраст за успешна реализация в съответствие с потребностите на пазара на труда;
- повишаване гъвкавостта и адаптивността на работната сила и съобразно динамично изменящата се стопанска конюнктура;
- развитие на предприемачеството чрез професионално обучение и консултиране на начинаещи предприемачи и микро, малки, средни и големи предприятия;
- осигуряване на равнопоставеност между мъжете и жените в достъпа до професионално обучение и възможности за придобиване на професионални компетенции, необходими за успешна реализация;
- формиране на политика и практика за учене през целия живот в съответствие с Европейската стратегия по заетостта и Меморандума за учене през целия живот

Основните задачи на професионалното обучение са да се осигури:

1. Професионална квалификация на заети лица, позволяваща им:
 - запазване на съществуващото работно място;
 - повишени възможности за кариера на работното място;
 - професионална мобилност чрез реализация в друга професия;
2. Професионална квалификация на безработни лица, позволяваща им:
 - усъвършенстване на придобитата квалификация по професия или част от професия за повишаване на възможностите за реализация на пазара на труда;

– придобиване на първоначална квалификация по професия или по част от професия за успешна реализация на пазара на труда;

– придобиване на знания и умения за стартиране на стопанска дейност, самостоятелно или в съдружие;

3. Професионална квалификация за мениджъри на микро, малки, средни и големи предприятия за придобиване на нови и усъвършенстване на притежаваните знания и умения за повишаване производителността и конкурентоспособността на предприятията;

4. Формиране на нагласа в обществото за непрекъснато професионално обучение като ключов фактор за успешна професионална и личностна реализация;

5. Осигуряване на високо качество на професионалното обучение чрез непрекъснат контрол през всички етапи на учебно-квалификационния процес и осигуряването на устойчиви ключови умения и гъвкави специфични умения, съобразно заявените потребности и изисквания на пазара на труда.

В Област Враца функционират производствени бази за инертни материали, цимент, каменни облицовки, медни руди, има пряк достъп до природен газ. В областта има обширна и плодородна селскостопанска земя, наличие на суровини за развитие на преработвателни малки и средни предприятия. В областния план за икономическо развитие са открити следните приоритети: развитие на пътната, енергийната, комуникационната и градската инфраструктури; повишаване конкурентоспособността на селското стопанство и развитие на производството на екологично чисти растителни и животински продукти; балансирано и многофункционално използване на ресурсите от горите и горския фонд; рехабилитация и развитие на поливното земеделие; създаване на по-благоприятна среда за развитие на индустрията; развитие на малките и средни предприятия чрез използване на местните ресурси и външно съдействие; разумно използване на руди, скали, минерали, глина и инертни материали; развитие на туризма като помощен отрасъл на областната икономика; развитие на човешките ресурси; създаване на нови работни места, снижаване равнището на безработица и повишаване жизнения стандарт на населението; опазване на околната среда, оползотворяване на вторичните суровини и развитие на екологично производство.

Професионално обучение на лица, навършили 16 години, на територията на област Враца се провежда от:

I. 27 организации, от които 7 са с прекратена лицензия./ Това са центрове за професионално обучение лицензирани съгласно чл.20 от Закона за професионално образование и обучение, които осъществяват професионално обучение на лица, навършили 16 години.

Списък на центрoвете за професионално обучение на територията на област Враца ¹

Лицензия No.	Наименование	Населено място
2018121467	ЦПО към "ВАЛ ПРОГРЕС КОНСУЛТ" ЕООД	Враца
2018121466	ЦПО към Сдружение с нестопанска цел "Агенция Здраве и грижи"	Враца
2018121428	ЦПО към Академия Бионд ООД	Враца
2017121367	ЦПО към "ОН - КИЙСЪРВИЗ" ЕООД	Роман
2016121290	ЦПО към ОКЕЙ ПЛЮС ЕООД	Враца
2015121202	ЦПО към "ЕЛЗА - ЕВРО КОНСУЛТ" ЕООД	Враца
2014121127	ЦПО към "Медико Инженеринг" ООД	Враца
2013121067	ЦПО към АС "Орел" I ООД	Бяла Слатина
2013121053	ЦПО към Център за професионално обучение към "Е И М Консулт" ООД	Враца
201112932	ЦПО към Сдружение "Етника"	Бяла Слатина
201012845	ЦПО към АтоменергоремонтАД	Козлодуй
200812720	ЦПО към Сдружение "Индустриална стопанска камара /асоциация/	Враца
200812665	ЦПО към ЕТ "Деметра – Мая Антова гр. Враца	Враца
200812662	ЦПО към Сдружение с нестопанска цел "Дом на науката и техниката	Враца
200812634	ЦПО към "АВТО ШКОЛА ЕООД гр. Враца	Враца
200612411	ЦПО към ЕТ "МЕКСИКО – ПЕ – Петър Йорданов гр. Враца	Враца
200612333	ЦПО към "Джи Би Консулт" ЕООД	Враца
200412167	ЦПО към ЕТ "Деси Веси - Митко Василев"	Враца
200312116	ЦПО към Агенция за регионално и икономическо развитие	Враца
200312099	ЦПО към ЕТ "Квалитех - Вера Комитска"	Враца

На територията на област Враца за 2018 година придобилите професионална квалификация са 494, а преминали обучение по част от професия са 1207. За 2019 година придобили професионална квалификация са 340 лица, а преминали обучение по част от професия са 1358.

По голям е броя на преминалите обучение по част от професия, тъй като обучението е с последваща заетост. Работодателите избират обучение по част от професия защото периода на обучение е по-кратък и обучените по-бързо ще заемат работните места.

Професионални направления, по които е проведено обучение по част от професия

Професионално направление	Брой обучени
341 Търговия на едро и дребно	97
344 Счетоводство и данъчно облагане	7
345 Администрация и управление	85
482 Приложна информатика	19
521 Машиностроене, металообработване и металургия	24
522 Електротехника и енергетика	24
524 Химични продукти и технологии	96
525 Моторни превозни средства, кораби и въздухоплавателни средства	601
542 Производствени технологии – текстил, облекло, обувки и кожи	8
582 Строителство	8
621 Растениевъдство и животновъдство	30
622 Градинарство (паркове и градини)	10
723 Здравни грижи	3
762 Социална работа и консултиране	15
811 Хотелиерство, ресторантьорство и кетеринг	37
812 Пътувания, туризъм и свободното време	51
815 Фризьорски и козметични услуги	44
840 Транспортни услуги	92
861 Сигурност	87

На територията на област Враца има достатъчно обучаващи институции, които да предложат професионално обучение, но за добрите резултати е необходимо работодателите, съвместно с обучаващите институции, да участват в изграждането на бъдещите специалисти.

Обучението на възрастни в област Враца се провежда основно по проекти на АЗ чрез бюрата по труда, в които се осигурява обучение с цел придобиване на квалификация /ключова компетентност и последваща заетост за определен период от време. В този случай лицата са трайно безработни. За заетите лица (с изключение на служители на държавната администрация) има възможност за провеждане на професионално обучение, при което те заплащат 50% от стойността на обучението. Центровете за професионално обучение работят предимно когато има програми, осигуряващи субсидирана заетост. В условия на епидемиологична обстановка Центровете за професионално обучение са с прекратена дейност. Дистанционното обучение е неприложимо при провеждане на обучения, финансирани от ОПРЧР.

Всичко това утежнява процеса на придобиване на знания, още повече, че е факт и честата промяна на нормативната уредба, което затруднява Центровете за професионално обучение (например, всяка законодателна промяна, води до промяна в Правилника за дейността на ЦПО, а оттам и до промяна на оперативните документи и начина на управление). В публикация на <http://medianews.bg/>, която отрази пресконференцията на постоянната комисия по заетостта представлявана от областния управител на област Враца - Малина Николова стана ясно, че липсват образователни стратегии и политики в общините на област Враца. Във връзка с това, всяка община трябва да изготви собствена стратегия, която да предвижда мерки за подобряване на обучението и предлагането на по-добра образователна среда по места.

Наличието на външно финансиране би допринесло за развитие на ПОО в област Враца. Дуалната система на обучение е подходящ вариант, но тя не е приложима за всички отрасли и, за да бъде реализирана трябва да има финансово участие от страна на държавата

II. Занаятчийско обучение.²

То се провежда в занаятчийско предприятие, организирано по занаятчийски начин съгласно Закона за занаятите. Занаятчийското обучение е по-продължително - акцентира се върху специфичните знания, умения и компетентности. Няма изискване за входящо

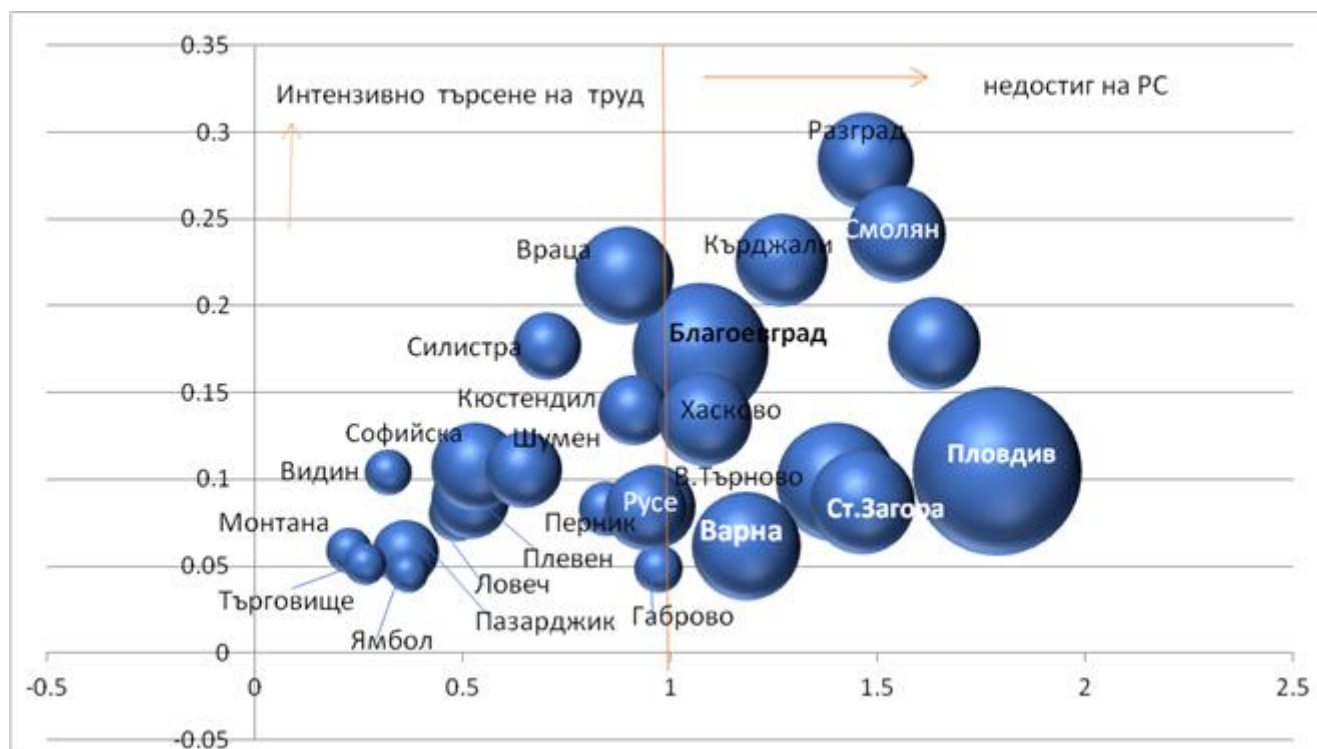
минимално образователно равнище, което дава шанс на отпаднали младежи от образователната система да се квалифицират и да се включат в икономическия живот на региона. Документацията е сведена до минимум за Регионалната Занаятчийска Камара и Майстора, провеждащ занаятчийското обучение.

Отговорна институция на територията на област Враца е РЗК /Регионална Занаятчийска Камара/ Занаятчийско обучение е провеждано от 2002 г до 2010 г. В момента не се провежда занаятчийско обучение, тъй като се разработват учебните програми и предстои да бъдат утвърдени от НАПОО. Поради този факт не би могло да се осъществи занаятчийско обучение към настоящия момент в цялата страна , в частност и в област Враца.

Нормативно също не е изчистена процедурата по занаятчийското обучение. В ЗЗ се казва, че се сключва договор между майстора и чирака в него се определя финансовите взаимоотношения между майстора и чирака, включително минимално заплащане на час/ден/месец на чирака за положен труд. Въпросът тук е кой плаща на майстора?

В голяма степен обучението на реално работно място прилича на занаятчийското обучение. В момента на територията на област Враца то се реализира само по проекти.

Едно анкетно проучване на Агенция по заетостта към МТСП относно потребностите на работодатели от наемане на работна сила и професионално обучение, проведено през втората половина на 2019 г., показва следните резултати³ (фиг.1):

Фиг. 1 Потребност от работна сила по области

В област Враца потребността от работна сила е 22 % от общия процент за страната, което показва, че икономическата активност е висока и предстои разкриване на нови работни места.

По отношение на търсените компетентности от работодателите на територията на област Враца се оказва следното:

Коя компетентност считате за най-важна за персонала във Вашата Фирма /организация?	Всички	6222
	Общуване на роден език	41,8%
	Инициативност и предприемачество	18,7%
	Дигитална компетентност	12,5%
	Умение за учене	7,2%
	Общуване на чужди езици	3,9%
	Математическа компетентност и основни знания в областта на природните науки и технологиите	2,3%
	Обществени и граждански компетентности	7,0%
	Културна осъзнатост и творчество	0,0%
	Нито една от посочените	6,6%

На въпросите за очакваното търсене на специалисти работодателите от област Враца дават следната информация:

През следващите 12 месеца смятате ли да наемате специалисти с квалификация по някоя/и от следните професии	57,13%
През следващите 12 месеца предвиждате ли да наемате специалисти с квалификация по следните професии, изискващи правоспособност. и/или висше образование	14,53% .
Ще имате ли потребност от работници без специална квалификация през следващите 12 месеца?	21,65% .

Все още политиките за възрастни не са приоритет и на национално ниво. Изключение са програмите на МТСП, в МОН обучението за възрастни е слабо застъпено. В сферата на партньорството най-успешно е то с НАПОО. Това означава, че все още няма ясна концепция за финансиране на обучението за възрастни и споделянето на отговорност между потребители, публични власти и работодатели.

References:

1. <https://www.navet.government.bg/bg/registar-na-tsentrovete-za-profesiona/> - 1. Registar na tsentrovete za profesionalno obuchenie
2. <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2135184905> - Zakon za zanayatite
3. <https://www.az.government.bg/pages/pages-prouchvane-potrebnosti-rabotna-sila/> - Prouchvane na potrebnostite ot rabotna sila – Agentsia po zаетostta.
4. Zakon za profesionalното образование i obuchenie
5. 5. Diplomna rabota na tema: „Upravlenie na znanieto v profesionalното obuchenie kam SNTs „Etnika“, gr. Byala Slatina“ – Diplomant - Mitko Nachkov Kunev – Svishtov,2016 g.
6. http://medianews.bg/bg/a/lipsvat-obshchinski-strategii-za-razvitie-na-obrazovaniето-v-oblast-vratsa?fbclid=IwAR14lz-FA2KgwNIQ_tIlbyKTmnlZleECVGPmtr2op3fqfCDsN625mQpKxVw -MEDIA NEWS.BG
7. <https://www.navet.government.bg/bg/statistika-na-obuchenite-litsa/> - Registar obucheni litsa.